

ГЕОГРАФІЧНІ СТУДІЇ

Соломія БАБИН

магістрантка II курсу

спеціальності 014 Середня освіта (Географія)

Науковий керівник – доц. Сергій ГУЛИК

КЛАСИФІКАЦІЯ АНТРОПОГЕННИХ ЛАНДШАФТІВ

Ландшафт, як вузлова одиниця в ієрархії природно-територіальних комплексів, з одного боку, є закономірно побудованою системою локальних природно-територіальних комплексів (місцевість, урочище, фація), з іншого – одночасно виступає частиною природно-територіальних комплексів більш високого рангу (фізико-географічного або ландшафтного району, області, провінції і т.д.), які сформувались внаслідок територіального об'єднання (інтеграції) окремих ландшафтів. Все це зумовлює його специфічне вузлове положення в системі таксономічних одиниць фізико-географічної (ландшафтної) диференціації.

Маючи справу з ландшафтами, потрібно звернути увагу як на індивідуальні їх риси, так і на типологічні особливості груп, в які вони об'єднуються [1].

В даний час майже не залишилося ландшафтів, які не зазнали б прямого або непрямого впливу людини, який проявляється в різних формах і в досить різноманітному ступені. Діяльність людини позначилась на властивостях усіх ландшафтних компонентів і ландшафтних комплексів у цілому, а в багатьох випадках зумовила виникнення нових антропогенних ландшафтів. Але навіть найбільш сильно перетворений ландшафт залишається частиною природи, тому що розвивається за природними законами.

Під антропогенними ландшафтами розуміється один з генетичних типів географічного ландшафту, що утворився в результаті цілеспрямованої діяльності людини або в ході ненавмисної зміни природного ландшафту. Термін «антропогенний ландшафт» утворений від грец. *anthropos* – людина і *genes* – народжений [4].

Антропогенні ландшафти сформувались за деякий час під впливом господарської діяльності людини. Характерними компонентами антропогенного ландшафту є сільськогосподарські угіддя, меліоративні системи, населені пункти, лісонасадження, штучні водосховища, кар'єри, дороги тощо [5].

До антропогенних ландшафтів належить більшість сучасних

ландшафтів Землі, існує багато їх різновидів, створено багато варіантів класифікацій, побудованих на основі врахування ступеня антропогенної змінності природного ландшафту, генезису, цілей використання, господарської цінності, тривалості існування і ступеня регульованості та ін.

Залежно від виду діяльності людини, антропогенні ландшафти, розрізняють: сільськогосподарські, промислові, лінійно-дорожні, лісові антропогенні, водні антропогенні, селитебні, рекреаційні та белігеративні ландшафти (пов'язані з військовими діями). За соціально-економічними функціями – виділяють ресурсовиробничі (промислові, сільськогосподарські, лісогосподарські), середовищеутворювальні (сельбищні, рекреаційні), середовищезахисні (природоохоронні) та ін. [4].

Класифікація антропогенних ландшафтів визначає поділ їх на групи за якоюсь ознакою – або найбільш суттєвою у самій структурі комплексу, або важливою для потреб практики. Найбільше визнання і широке застосування на практиці отримали дві класифікації – за їх змістом і генезисом. Усі інші мають допоміжне значення.

Денисик Г. І. вважає, що головною є класифікація за генезисом. Враховуючи способи виникнення антропогенних ландшафтів, можна виділити шість генетичних груп [1].

1. Підсічні ландшафти – комплекси, зародження яких пов'язане з вирубкою лісу. Якщо взяти до уваги, що в минулому більшість території було зайнято лісовими масивами, то вирубці та розкорчовуванню лісу завдячує своїм походженням більша частина сучасних сільськогосподарських, селитебних, дорожніх ландшафтів.

2. Орні ландшафти – антропогенні комплекси, що сформувалися у результаті розорювання незайманих ділянок. До них відносяться: частина сучасних польових ландшафтів, покинуті земельні наділи, контури яких і тепер добре помітні на схилах долин річок.

3. Пірогенні ландшафти – антропогенні комплекси, що сформувалися на місці спалених лісів і степів. Переважно це польові, рідше пасовищні ландшафти. Історичні матеріали свідчать, що пірогенний фактор відіграв важливу роль у формуванні антропогенних ландшафтів.

4. Пасквально-дигресійні ландшафти – комплекси, що виникають у місцях надмірного випасу свійських тварин.

5. Рекреаційно-дегресійні ландшафти – своєрідні комплекси, які формуються у місцях надмірного рекреаційного навантаження. Їх активне рекреаційне освоєння призвело до майже повного знищення підліску, а на окремих ділянках і трав'яного покриву.

6. Техногенні ландшафти – особлива генетична група антропогенних ландшафтів, у яких за допомогою техніки докорінно перебудовуються всі компоненти ландшафту, включити і літогенну основу. Якщо попередні генетичні групи сприяли формуванню здебільшого сільськогосподарських ландшафтів, то комплекси техногенного походження зустрічаються у кожному класі антропогенних ландшафтів. До них однаково можна відносити кар’єри з відвалами, ставки, водосховища, оборонні вали та кургани.

У залежності від характеру господарської діяльності людей виділяють такі види антропогенних ландшафтів (класифікація за змістом): селитебні, сільськогосподарські, лісгосподарські, водогосподарські, дорожні, рекреаційні, белігеративні, тафальні антропогенні ландшафти, за якою ми і характеризуємо антропогенну трансформацію ландшафтів досліджуваного регіону.

Список використаних джерел:

1. Дениsik Г. І. Антропогенне ландшафтознавство: навчальний посібник. Частина І. Глобальне антропогенне ландшафтознавство. Вінниця: ПП «ТД «Едельвейс і К», 2012. 336 с.
2. Дениsik Г. І. Природнична географія Поділля. Вінниця: Екобізнесцентр, 1998. 184 с.
3. Дениsik Г. І., Кізюн А. Г. Сільські ландшафти Поділля. Вінниця: ПП «ТД Видавництво Едельвейс і К», 2012. 200 с.
4. Дениsik Г. І., Тімець О. В. Регіональне антропогенне ландшафтознавство: навчальний посібник. Вінниця-Умань: ПП «ТД Видавництво Едельвейс і К», 2010. 170 с.
5. Дениsik Г. І., Хасцький Г. С., Стефанков Л. І. Водні антропогенні ландшафти Поділля. Вінниця: Теза, 2007. 216 с.

Наталія БІЛА

магістрантка II курсу

спеціальності 014 Середня освіта (Географія)

Науковий керівник – доц. Наталія ТАРАНОВА

ДИНАМІКА ЗМІН ТЕМПЕРАТУРНИХ ПОКАЗНИКІВ У МІСТІ ЗАЛІЩИКИ (2005-2023 рр.)

Глобальне потепління, яке проявляється у стійкому підвищенні середньої температури планети, є одним з найактуальніших викликів сучасності. Згідно з даними Міжурядової групи експертів зі зміни клімату (IPCC), спостережуване потепління має антропогенне походження і призводить до значних змін кліматичної системи. Екстремальні погодні явища, такі як хвилі тепла, посухи, повені та шторми, стають все більш частими та інтенсивними, спричиняючи значні економічні збитки та загрожуючи життю людей [1, 2, 3, 4, 5].

Місто Заліщики, як і інші регіони України, відчуває вплив